

partii naleraq

UKA2015/106

25. november 2015

Kalaallisut oqaatsitta qanoq tusagassiuutini nukittorsarneqarsinnaanerannik qaffassarneqarsinnaanerannillu apeqquteqaat aallaavigalugu oqallisissiaq.

(Inatsisartunut ilaasortaq Mimi Karlsen, Inuit Ataqatigiit)

Juunip 21-iani ukioq 2009 Namminersornermut ikaarsaaratta Inatsisartut inatsisai nutaat aamma atuutilersinneqarput, tassanilu Kapitel 7 § 20-mi allaqqangaluarpoq kalaallit oqaasii tassaasut pisortatigoortumik oqatsit. Qularnanngitsumik inatsit taana taama pingaaruteqartigisoq tunngavigalugu ingerlalersimangaluarutta apeqquteqaat imaattoq pisariaqarsimassanngikkaluarpoq. Taamaattorli pisariaqarmat Mimi Karlsen, Inuit Ataqatigiit qaqippaa. Taannalu Partii Naleqqamiit imatut oqaaseqarfigissavarput.

Ilitsoqqusaralugu oqaatsit sumiluunniit qitiulluinnartumik inissisimasuusarput soorlu aamma nunatsinni taamaattoqaraluarpat tupinnartut isigineqartariaqassanngikkaluartoq, aamma tusagassiorfinni. Tusagassiorfinnilu aamma eqqortumik siunnersuuteqartutuut pingaartitsinissaq pingaaruteqarpoq. Ajornartorsiulliuna suminngaaniit aallaavilik? Partii naleqqamiit isumaqarpugut ajoraluarluinnartumik kalaallisut oqaatsitta tusagassiorfinni nutsikkatut atorneqaleriartuinnarnerisa kingunerigaat kukkunernik ulikkaartunik tusagassiorfinni atuilersimaneq.

Atagu oqaatsit pillugit killiffissiuilaarta:

Siullermik oqaatsit aamma qanoq pingaartigineranik una oqariartuut issuaavigilaarlara. Oqaatsit pillugit Ilisimatooq, Dr. Ling.merc. Per Durst-Andersen:

“Oqaatsit aammut ilanngukkaangata

Ilitsoqqussaralugu oqaatsit pigiliukkaanni, oqaatsit ataasiakkaat oqaasilerinertaalu timimut aammullusoq akuleruttarput. Tassani pissutaaginnanngilaq oqaatsinik atuinermi oqaasilerinerup ilikkartarnermi paasinnittarnermilu ingerlaviusartut aqqusaarneqarsimaneri ersersittarmagit, kisiannili aamma pissuteqarpoq oqaatsit ataasiakkaat, oqaatsinillu atuinermi oqaasilerinerup ilagimmagu oqaatiginiakkap allanngorarfilimmik nipilertarnera, aaliangersimasumik kiinnertarneq, isiginnitarneq, oqaatigineqarneranilu immikkuullarissumut atassusertarnera, siusinnerusumi pisimasut aallaavigalugit, kiisalu tamatuma kingunerisarpaa oqaatiginiakkap oqaatigereernerani, oqaluttuassaqaalerneq.

Qallunaat suaasat kinertut taanerini tangertaannaa kisiat eqqarsaamminni ilannguttanngilaat, aamma assiliartaa, mamaa, tikka, qanorlu kinertiginera ilanngullugu atassusertarpaat, taava sattarluta misileraatitsinermi peqataatinneqaraluarutta, paasisinnaassagaluarparput oqariaaseq aaliangersimasooq qanoq isumaqarnersoq, oqartup qanoq isumaqarluni oqaatiginerana, isiginnaartunullu oqariartuummi isumarpiiaa isiginnaartunut tusarnaartunullu ussersorluni qanoq nalunaarutiginerana, tassuunalu paasitinniarlugu suna ilanngunneqarnersoq sunalu innersuunneqarnersoq, il. il.

Oqaatiginiakkamat paasinnittarnerput aamma kinguneqarsinnaavoq, erniinnaartumik tipimik naamasuusisinnaaneq, mamassutsimik takorluuisinnaaneq, malussartutut misigisinnaaneq. Tamanna tunngaveqarpoq oqaatsit, tassa uani oqaatsip oqaasilerinermi inissisimanera eqqarsaatigalugu, kiisalu taakku ataatsimoortinnerini, paasinninnerput timinut ilannguullugu pigiuliussimagatsigu. Imaaliinnarlugu peerneqarsinnaanngilaq imaluunniit oqaatsinnik allanik allamiut oqaasiinik ilikkarsimasanik taarserneqarsinnaanngillat. Ilitsoqqussarlugu oqaatsigut aatsinnut ilanngussimapput.”

Taama issuaariarlunga uku 2005-mi oqaatsit tusagassiorfinni inissisimaneranut tunngavissat imaattut takussutissiipput:

1999-mi oqaatsit pillugit Kangerlussuarmi ataatsimeersuartoqarmat kisitsisit agguataarinermik takutitsisut imaattut %-inngorlugit saqqummiunneqarput (kisitsisit taakku oqaatsinik oqallinnermi suli manna tikillugu toqqammaviusarmata ilannguppakka):

Kalaallisuinnaq oqaasillit	: 30 %-t miss.
Kalaallisut pingaarnerusumik oqaasillit danskisullu oqalussinnaasut	: 40 %-t miss.
Marlunnik oqaaseqartuupput (Kalaallisut danskisullu)	: 15 %-t miss.
Danskisuinnaq oqaasillit annikitsumillu kalaallisut pisinnaasallit	: 15 %-t miss.

Tassa imaappoq kalaallisut oqalussinnaasut 85%-it missaanniipput danskisullu oqalussinnaasut 15 %-it missaanniillutik.

Tusagassiornikkut oqaatsit tungaatigut imatut inissisimasogarpoq:

Radio-kut TV-kullu

KNR tamakkiisumik radio-kut tv-kullu aallakaatittagai qiviaraanni imatut agguataarnikuupput.

Radio: Radio-mi KNR-ip nammineq aallakaatittakkami saniatigut aamma DR-ip P1-ia frekvens-ikut 98 MHz-ikut aallakaatittarpaa taavalu TV-kut aallakaatitat uninnganerani aamma TV- kanalia aqutigalugu aallakaatinneqartarluni. Oqaatsitigullu agguataarineq imaappoq:

Nutaarsiassaqaarnermi %-inngorlugu:	Kalaallisut/danskisut	- 50/50
Radiop aallakaatittagai tamakk:	Kalaallisut/danskisut	- 59/06
(Sinneri tasaanerupput nipilersornerit aammalu oqaatsit allat, savalimmimiormiutut tuluttullu)		
DR 1	Kalaallisut/danskisut	- 0/100

KNR TV:	Kalaallisut/danskisut	- 11/89
---------	-----------------------	---------

KNR-ip saniatigut illoqarfiit namminneq TV-qarfii annertuumik Danmark-imiit nunanillu allaniit aamma aallakaatitsisarnerat ilanngutinngikkaluarlugu takuneqarsinnaavoq radio-kut TV-kullu aallakaatittakkat oqaatsitigut tamakkiisumik agguataarneranni imatut inissisimasogartoq:

Agguataarinerup inenera **Kalaallisut/danskisut - 30/61**

Uani %-tit sinneruttut tassaapput oqaatsit allat atornerarneri soorlu qulaani taaneqartut tuluttut aamma savalimmimiormiutut.

Allatut oqaatigalugu pisortatigoortumik aallakaatitsisarnermi agguataarineq danskisut oqaasilinnut annertuneruvoq kalaallisullu oqaasilinnut annikinnerulluni.

Inussiarnersumik eqqaasitsissutigilara **Kalaallit** Nunaanniikkatta.

Aviisitigut nutaarsiassaqaarnerneq

Massakkorpiaq nuna tamakkerlugu aviiseqarpugut marlunnik tassalu, Atuagagdliutit aammalu Sermitsiaq. Piffissaq qaninnerpaaq tikillugu aviisit taakku marluk danskisunik aqqissuisoqarnikuupput, tassa imaappoq immikkuullarissuseqarnitsigut, piorsarsimassutsikkut minnerunngitsumillu oqaatsitsitigut sunnerteqqanerput aamma tassuuna danskisut piorsarsimassutsikkut eqqarsartaaseqaarnerallu toqqammavigalugit ingerlanneqaarsimasunik.

Taamaattumik allattagarsornermi tusagassioriaatsimi oqaatsitigut agguataarineq sapinngisamik aviffigeqatigiinnermik aallaaveqaraluartoq (tassa imaappoq 50/50 miss.) inuiattut piorsarsimassutsikkut immikkuullarissuseqaarnerput, oqaatsitalu inissisimanerat aallaavigigaanni kalaallit piorsarsimassutsikkut oqaatsitigullu inissisimanerat sanngiinnerujussuusoq.

Tassani Partii Naleqqamiit ersersinniarparput oqaatsitta qanoq tusagassiorfinni (immikkullu KNR-mi) inissisimanerat, tamannalu ukiut qulit qaangiuttunik misissuisimanermik toqqammaveqarpoq. Taamanili KNR-mut atatillugu aallakaatittakkat allannornikuupput, tassami KNR aqutigalugu, KNR KNR2-llu saniatigut: DR1, DR2 aammalu DR Ultra aallakaatinneqartalernikummata, tassuunakkullu aallakaatitsinermi akunnerit amerlisimanissaat ilimanaateqartorujulluni. Taamaattumik qulaani 2005-mi agguataarinerup inenera Kalaallisut/Danskisut %-nngorlugu imaattoq: 30/61 ilimanarluarpoq kalaallisoortaa suli annikinnerulersimassalluni. Sissuertumik eqqoriaaneq: 20-25%.

Tassani erserluareerpoq qanoq oqaatsitta tusagassiorfinni annikitsigisumik inissisimanagera, taavalu aamma tamassumap qaavatigut Oqaatsinik ilisimatuup ilitsoqqussaralugu oqaatsit qanoq pingaaruteqartigineramik tigulaariffiginerata ersiutai.

Kalaallit oqaasii tusagassiorfinni nutsernermik tunngaveqarneri oqaatigisariaqarput, tassami aamma Per Durst-Andersen-ip ilisimatuussutsikkut nassuiaanagera tunngavigalugu oqaasersiat tunngavigalugit allatat amigartumik, kukkusumik isumaqartitsinissaat qanittuararsuanngortarmat. Taamaattumik Partii Naleqqamiit Mimi Karlsen-ip uani siunnersuummini ujartugaata qitia tunngavilersuinitisinni nassaarineqarsinnaasoraarput.

Oqaasilerinermillu kulturitsinnillu pimoorussigaanni tamanna ernumalersitsinermik pilersitsisimangippat tupinnassaqaq. Taamaattumik maani inersuarminnaanngitsoq qinikkat akornanni, aammali inuiaqatigiinni pimoorussilluta iliuuseqartariaqartutut killiffeqalersimavugut, tamannalu misissueqqaarata timalimmik iliuuseqarnissatsinnik tamatta pisussaaffilertariaqarpaatigut.

Taama oqaaseqarluta Partii Naleqqamiit partiit tamaasa Naalakkersuisullu kaammattussavagut oqaatsitta annikippallaamik inissisimanagerat aamma tusagassiorfinni, uumallu siunnersuutip sorlaqarfigimmagu, iliuuseqarfigisariaqarneramik siunnerfeqatigeeqqullugit.

Qujanaq